

ДОКЛАД ОТНОСНО ОСНОВНИТЕ ПРАВА — 2021 г.

През 2020 г. отбелязахме както напредък, така и неуспехи по отношение на защитата на основните права. В Доклада относно основните права (2021 г.) на FRA е извършен преглед на важните развития в областта, като са посочени както постиженията, така и областите, които все още пораждат. В настоящата публикация са представени становищата на FRA относно основните развития в обхванатите тематични области и обзор на доказателствата в подкрепа на тези становища. По този начин е направен стегнат, но съдържателен преглед на основните предизвикателства в областта на основните права, пред които са изправени ЕС и държави членки.

СТАНОВИЩА НА FRA

1 [НА ФОКУС]

Пандемията от коронавирус и основните права: преглед на годината

4

Прилагане и използване на Хартата на национално равнище

7

Равенство и недискриминация

10

Расизъм, ксенофобия и свързани с тях прояви на нетърпимост

13

Равенство и приобщаване на ромите

16

Убежище, визи, миграция, граници и интеграция

19

Информационно общество, неприкосновеност на личния живот и защита на данните

22

Права на детето

25

Достъп до правосъдие

27

Тенденции по отношение на прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания



Текстът е завършен през април 2021 г.

Нито Агенцията на Европейския съюз за основните права, нито което и да е лице, действащо от името на Агенцията на Европейския съюз за основните права, носят отговорност за начина, по който би могла да бъде използвана съдържащата се в настоящата публикация информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2021 г.

Print	ISBN 978-92-9461-287-8	ISSN 2467-2378	doi:10.2811/971088	TK-AM-21-001-BG-C
PDF	ISBN 978-92-9461-278-6	ISSN 2467-2602	doi:10.2811/55511	TK-AM-21-001-BG-N

© Агенция на Европейския съюз за основните права, 2021 г.

Възпроизвеждането е разрешено, при условие че се посочи източникът.

За използването или възпроизвеждането на снимки или други материали, които не са обект на авторско право на Агенцията на Европейския съюз за основните права, е необходимо да се иска разрешение пряко от носителите на това авторско право.

Снимки:

Корица: © silkfactory/iStock; © Sikov/Adobe Stock; © Marcello Paternostro/Европейски съюз

Страница 1: © xavierarnau/iStock

Страница 2: © Fundación Secretariado Gitano (FSG)

Страница 3: © Shutter B/Adobe Stock

Страница 4-5: © FRA

Страница 7: © Cate Gillon/Getty Images

Страница 8: © utlanov/Adobe Stock

Страница 9: © NurPhoto/Getty Images

Страница 10: © Satjawat/Adobe Stock

Страница 11: © Lidia_Lo/Adobe Stock

Страница 12: © Kypros/Alamy Stock Photo

Страница 13: © Nigel Crump/Alamy Stock Photo

Страница 14: © ton koene/Alamy Stock Photo

Страница 15: © Pierre Andrieu/AFP via Getty Images

Страница 16: © Angelos Tzortzinis/European Union

Страница 17: © Marcello Paternostro/European Union

Страница 18: © Sean Gallup/Getty Images

Страница 19: © bluedesign/Adobe Stock

Страница 20: © Monopoly919/Adobe Stock

Страница 21: © Sikov/Adobe Stock

Страница 22: © New Africa/Adobe Stock

Страница 23: © silkfactory/iStock

Страница 25: © kumikomini/iStock

Страница 26: © RomanR/Adobe Stock

Страница 27: © Tommy Larey/Adobe Stock

Страница 28: © elypse/Adobe Stock

Страница 29: © H_Ko/Adobe Stock

ПАНДЕМИЯТА ОТ КОРОНАВИРУС И ОСНОВНИТЕ ПРАВА: ПРЕГЛЕД НА ГОДИНАТА

Тъй като пандемията от COVID-19 се разпространи по целия свят, органите в Европейския съюз приеха редица ограничителни мерки за защита на живота и здравето на хората. Те засегнаха широк спектър от основни права, например правото на движение и събиране, правото личен и семеен живот, включително на защита на личните данни, както и правото на образование, работа и социална сигурност. Пандемията и реакциите, които тя предизвика, изостриха съществуващите проблеми и неравенства във всички области на живота, по-специално сред уязвимите групи. Пандемията доведе също до увеличаване на инциденти на расова основа. За да бъде подходът към пандемията основан на правата на човека, трябва да се прилагат балансиран мерки, които се основават на правото и които са необходими, временни и пропорционални. Това изисква също справяне със социално-икономическото въздействие на пандемията, осигуряване на защита на уязвимите лица и борба с расизма.

Пандемията и мерките, приети за овладяването ѝ, засегнаха сериозно всички аспекти на нашия личен и колективен живот, включително функционирането на демократичните институции, както е видно от данните. В резултат на пандемията възникнаха нови предизвикателства пред отстояването на основните ценности на функционирането на нашите държави и на Европейския съюз. Това има последици за основните ни права. Ограниченията оказват въздействие върху нашите лични и социални взаимодействия, както и върху защитата на чувствителните ни лични данни. Социалните и икономическите последици от пандемията ще бъдат същевременно трайни и значително ще засилят вече съществуващите неравенства.



От съществено значение е, както многократно беше подчертано на международно, европейско и национално равнище, международните стандарти в областта на правата на човека и върховенството на закона изцяло да се зачитат при прилагането на

СТАНОВИЩЕ 1.1 НА FRA

Когато приемат ограничителни мерки при извънредна ситуация, например при ситуацията, породена от пандемията от COVID-19, държавите — членки на ЕС, следва да оценят и постигнат баланс в изискванията по отношение на различните основни права и права на човека. За да се постигне този баланс, те следва да вземат предвид международните стандарти в областта на правата на човека и основните права, включително съответната съдебна практика и насоките на международните органи по правата на човека. Те следва също да включат установените от законодателството национални органи по правата на човека при разработването, прилагането и наблюдението на ограничителните мерки. Мерките следва да бъдат необходими, временни и строго пропорционални.

Държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че ограничителните мерки се основават на закона, както и че съдилищата, парламентите, установените от законодателството органи по правата на човека и други заинтересовани страни, включително гражданското общество, могат да осъществяват контрол върху тях.

Институциите на ЕС следва да продължат да наблюдават извънредните мерки в светлината на основополагащите ценности на ЕС, определени в член 2 от Договора за Европейския съюз (ДЕС), включително основните права, принципите на правовата държава и демокрацията. В политическите документи, например новият годишен доклад относно европейския механизъм за върховенството на закона, следва да бъдат отразени резултатите от наблюдението на спешните мерки, когато е целесъобразно.



СТАНОВИЩЕ 1.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да подобрят устойчивостта на системите си за здравеопазване, социални грижи и социално подпомагане, за да се гарантира, че те предоставят справедливи услуги на всички дори по време на криза. За да се постигне това по координиран начин в целия ЕС, предложението на Европейската комисия за силен Европейски здравен съюз следва да бъде незабавно прието. Предложението има за цел да бъде сериозно подобрена защитата на здравето, както и социалният и икономическият живот в ЕС.

СТАНОВИЩЕ 1.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да увеличат усилията си за осигуряване на непрекъснатост на образованието за всички деца при всякакви обстоятелства, особено по време на криза като пандемията от COVID-19. За целта те следва да поставят приоритета върху изграждането на цифрова инфраструктура на всички равнища на образованието и да осигурят подходящо обучение за запознаване на учителите с работата в цифрова среда. В това отношение следва да се обърне внимание на Плана за действие в областта на цифровото образование (2021—2027 г.), в който се предлага тази мярка и се призовава за засилено сътрудничество на равнището на ЕС, за да бъдат пригодени системите за образование и обучение за цифровата ера.

Държавите — членки на ЕС, следва също да се уверят, че тази цифрова инфраструктура има приобщаващ характер. Това означава да се отговори на нуждите на лицата, които са социално изключени и уязвими, например децата с увреждания, децата на роми и Travellers, както и децата на мигранти и бежанци.

извънредните и ограничителните мерки, тъй като тези стандарти са утвърдени от международните инструменти и се оформят от съответната съдебна практика. Стандартите са определени в голям брой документи от авторитетни източници, като в тях се предоставят насоки за отговорните лица за това как по-добре да се защитават правата на хората на живот и здраве, без да се потъпкват всички техни други права.

Както беше подчертано от Европейския парламент „дори при извънредно положение основните принципи на правовата държава, демокрацията и зачитането на основните права трябва да имат преимущество“. В това отношение голямо значение има Хартата на основните права на ЕС, когато става въпрос за действия на ЕС и действия на държавите членки, които попадат в обхвата на правото на ЕС. В бюлетините на FRA през 2020 г. се посочваха, заедно с доказателства, усложненията за основните права в контекста на ЕС.

На национално равнище ограничителните мерки бяха подложени на контрол от страна на съдилища, парламенти, органи за защита на правата на човека, гражданското общество и други заинтересовани страни. Въпреки че признаха необходимостта от спешни мерки за ограничаване на пандемията, тези инстанции възразиха срещу онези мерки, които не се основават на закона, които продължават дълго време и са непропорционални. Те подчертаха и значението на борбата с дискриминацията, свързана с COVID-19, с изказванията, проповядващи вражда и омраза, както и с расизма.

Съвременната наука реагира на това предизвикателство в рекордно кратки срокове, като ваксини бяха осигурени още в края на 2020 г. Въпреки това в резултат на пандемията бяха разкрити пропуски и ограничения в капацитета и подготвеността на нашите системи за здравеопазване, образование, заетост и социална закрила за справяне с подобна криза и за изпълнение на задължението за спазване на правата на всички хора на здравеопазване, образование, работа, социална сигурност и помощ. Явни станаха и пропуските в способността ни да защитаваме правата на онези, които са по-уязвими. Пандемията е показателен тест за нашата готовност да спазим обещанието на глобалната програма до 2030 г. „никой да не бъде изоставен“ при постигането на социално справедлив преход към устойчиво развитие.

Същевременно въпреки недостатъците ЕС и държавите членки положиха значителни усилия, за да подкрепят системите за здравеопазване, образование и социална закрила, както и да помогнат на гражданите и предприятията да се справят с икономическия спад и риска от безработица.

Добавената стойност на ЕС отново беше от решаващо значение. Той въведе различни инструменти, за да помогне на държавите членки да финансират своите действия. В ориентираните към бъдещето действия институциите на ЕС постигнаха съгласие по пакет за възстановяване в размер на 1,8 трилиона евро. Пакетът съчетава бюджета на ЕС за периода 2021–2027 г. и NextGenerationEU – временен инструмент за възстановяване, който дава възможност на Европейската комисия да набира средства на капиталовия пазар за справяне с непосредствените икономически и социални щети, причинени от пандемията.

Тези финансови мерки на ЕС, заедно с политическите инструменти за насърчаване на правата на човека и основните права, например Европейския стълб на социалните права, формират всеобхватна рамка в подкрепа на националните усилия.

СТАНОВИЩЕ 1.4 НА FRA

ЕС и държавите членки следва да продължат да се борят с дискриминацията, свързана с COVID-19, с изказванията, проповядващи вражда и омраза, и расизма срещу етническите малцинствени групи, мигрантите и бежанците или хората с мигрантски произход. Това включва засилване на мерките срещу дезинформацията, с която се разпространяват изказвания, проповядващи вражда и омраза, и дискриминационните и расистки възприятия, особено в интернет пространството.

СТАНОВИЩЕ 1.5 НА FRA

Държавите – членки на ЕС, следва да се съсредоточат върху нуждите на уязвимите групи, които са изложени на най-голям риск от инфекция и/или тежки заболявания. Сред тези групи са възрастните хора, хората в домове за настаняване, хората с вече съществуващи заболявания, както и онези, които живеят в ограничени и пренаселени пространства или в лоши жилищни и жизнени условия. Последната група включва много роми и Travellers, както и хора в приемни центрове или центрове за задържане на мигранти и бежанци, затвори и приюти за бездомни лица.

Необходимо е също да се даде приоритет на тези групи при ваксинирането и да им се гарантира справедлив достъп до здравни и социални услуги, ако е необходимо.



2

ПРИЛАГАНЕ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ХАРТАТА НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ

2020 беше специална година за Хартата на основните права на ЕС. На 7 декември се отбелязаха точно 20 години, откакто ЕС провъзгласи Хартата в Ница. Европейската комисия използва тази дата, за да стартира своята нова „Стратегия за подобряване на прилагането на Хартата на основните права в ЕС“. В стратегията се поставя по-силен акцент върху прилагането на Хартата в държавите членки и върху ролята на националните участници за ефективното прилагане на Хартата в живота на хората. В нея се предоставя план за полагането на колективни усилия по-нататък през идните години. Комисията насърчи също така по-голямата съгласуваност в прилагането на Хартата на равнището на ЕС. В същото време използването ѝ от националните съдилища, парламенти, правителства и други участници продължи да показва смесени резултати. Националните съдилища обръщат все по-голямо внимание на Хартата, но правителствените мерки за насърчаване на прилагането ѝ остават оскъдни. Въпреки че кризата, предизвикана от COVID-19, засегна защитата на основните права, тя привлече също така вниманието към законодателството на ЕС за правата.



Хартата е от основно значение за управлението на европейско, национално и местно равнище, като обвързва органите на управление винаги когато действат в обхвата на правото на ЕС. Същевременно данните сочат, че прилагането на Хартата на национално равнище продължава да бъде доста ограничено. Това е знак за необходимост от допълнителна подкрепа от страна на ЕС и държавите членки, както и от засилено сътрудничество. В следващите три становища се разглежда управлението съответно на равнището на ЕС, на национално и на местно равнище.



СТАНОВИЩЕ 2.1 НА FRA

При обсъждането на прилагането на Хартата, както се предлага в стратегията на Европейската комисия за Хартата, институциите на ЕС следва да гарантират, че данните, предоставени от съответните национални участници, се вземат предвид в достатъчна степен. Освен на FRA внимание следва да се обърне и на други агенции на ЕС, които имат възможност да допринасят за по-доброто прилагане и утвърждаване на правата в Хартата. На последно място, Комитетът на регионите би могъл да участва в ежегоден обмен на информация за обещаващи практики и предизвикателства при прилагането и популяризирането на разпоредбите на Хартата на местно равнище. По този начин биха могли да се осигурят допълнителни доказателства, които да послужат за „междуинституционалното обсъждане“ на равнището на ЕС, на което се позовава стратегията за Хартата.

Равнището на ЕС

Като се има предвид, че в новата стратегия на Европейската комисия за засилване на прилагането на Хартата се отделя по-голямо политическо внимание на националното равнище, в нея са обявени и допълнителни насоки, стимули и подкрепа от страна на ЕС, включително чрез нови програми на ЕС. В нея се посочва например, че Европейската комисия ще засили партньорството си с държавите — членки на ЕС, в различен контекст, за да им помогне по-добре да прилагат Хартата.

Освен това Европейската комисия приканва Съвета и Парламента съответно да започнат „междуинституционално обсъждане“ с Комисията. Агенциите също имат значение в това отношение. Въпреки че често се прави позоваване на FRA и нейната работа, в стратегията не се обръща по-общо внимание на ролята на агенциите на ЕС. Според доклад на FRA всички агенции на ЕС могат да допринасят за прилагането на Хартата, въпреки че осведомеността за Хартата и произтичащите от нея задължения се различават в отделните агенции, както и готовността им да отделят повече инвестиции за повишаване на осведомеността.

Хартата е важна не само за ключовите институции на ЕС, но и за всички участници от ЕС, например Комитета на регионите. Откроява се по-специално явната роля на неговата Комисия по гражданство, управление, институционални въпроси и външни работи (Комисия CIVEX) за извеждане на преден план на местните практики и за насърчаване на обмена между регионалните и местните участници относно най-добрия начин за прилагане и популяризиране на Хартата.

Национално равнище

Данните, събрани за този и предишни доклади относно основните права, сочат липса на национални политики за насърчаване на прилагането на Хартата. Следователно в стратегията за Хартата за 2020 г. основен акцент се поставя върху ролята на държавите — членки на ЕС, при прилагането на Хартата. Като се има предвид броят на конкретните предложения за действия от страна на държавите членки, стратегията представлява план за следващите години.

Прилагането на Хартата би могло да бъде засилено чрез създаване на звена за връзка по въпросите на Хартата в националните администрации, чрез адаптиране на процедурите за оценка на въздействието и правния контрол, като се гарантира, че управлението на средствата на ЕС се наблюдава от комитети с достатъчен експертен опит по отношение на Хартата, или, на последно място, чрез създаване и/или укрепване на националните институции по правата на човека.

В други мерки, предвидени в стратегията, се изискват осъвременени мерки на националната политика, например в областта на обучението, повишаването на осведомеността или насърчаването на благоприятна и безопасна среда за организациите на гражданското общество и защитниците на правата. Тези предложения ще изискват да се извърши промяна в културата, свързана с основните права на национално равнище, която до момента изглежда съсредоточена по-скоро върху националното конституционно право и Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ), в резултат на което се подценява добавената стойност на Хартата.



СТАНОВИЩЕ 2.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да обмислят създаването на специални звена за връзка по въпросите на Хартата, както са приканени да направят в стратегията за Хартата. Така правителствата ще имат възможност да координират националните действия с действията на европейско, регионално и местно равнище с цел по-ефективно прилагане на новата стратегия за Хартата. В идеалния случай изпълнението на стратегията ще следва структуриран процес, основан на конкретни цели, етапни цели и срокове. Това би могло да се осъществи под формата на специален план за действие по Хартата или да се направи конкретно позоваване на Хартата в съществуващите планове за действие или стратегии. За да може да се осъществява взаимно обучение и обмен на полезни взаимодействия, приемането и прилагането на тези документи за планиране следва да върви успоредно с координация на равнището на ЕС — например чрез целенасочени дискусии в работна група „Основни права, граждански права и свободно движение на хора“ (FREMP).



СТАНОВИЩЕ 2.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да популяризират новата стратегия за Хартата сред местните и регионалните органи и да проучат как тези органи биха могли по-редовно да вземат под внимание и да насърчават основните права като цяло и по-специално добавената стойност на Хартата. Местните и регионалните органи следва да гарантират, че Хартата е взета под внимание в съответните местни и регионални инструменти, процедури и политики. Новите национални звена за връзка по въпросите на Хартата следва да бъдат информирани за съществуващите практики на Хартата, за да се гарантира, че те могат да споделят такива практики и опит с други държави членки — например чрез европейския портал за електронно правосъдие. Градовете биха могли да обмислят възможността да се превърнат в градове, в които се защитават правата на човека, и по този начин да обръщат по-голямо внимание на аспектите, свързани с основните права, в своята работа, програми и дейности.

Местно равнище

Местните администрации не са добре запознати с Хартата съгласно анализа на FRA на данните от консултациите, проведени от Европейската комисия при изготвянето на стратегията. В същото време Хартата „се прилага [...] към регионалните и местните власти, както и към обществените организации, когато те прилагат правото на Съюза“ (вж. Разяснения, член 51, *Официален вестник на Европейския съюз* C 303/07 - 14.12.2007 г.).

В стратегията терминът „местен“ е използван 17 пъти. В нея се призовава не само за обмен на най-добри практики по Хартата на местно равнище и насърчаване на благоприятна и безопасна среда за организациите на гражданското общество и защитниците на правата на човека на местно равнище, но от държавите членки се изисква също така да предоставят достатъчно насоки на местно равнище, така че местните органи да могат да изпълняват задълженията си по Хартата. В стратегията е отбелязан и потенциалът на местните участници за повишаване на осведомеността относно правата на хората и за това какво могат да направят те, ако правата им бъдат нарушени.

FRA работи понастоящем върху концепция за градове за защита на правата на човека в ЕС. С тази рамка за поемане на ангажименти ще бъдат интегрирани различни компоненти, свързани с Хартата, и тя би могла да спомогне за повишаване на ангажираността с Хартата на местно равнище.

3

РАВЕНСТВО И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

През 2020 г. Европейската комисия прие важни стратегии и планове за действие с цел насърчаване на създаването на Съюз на равенство чрез установяването на всеобхватна рамка за действие на европейско и национално равнище. Въпреки че приемането на Директивата за равното третиране не можа да се осъществи, Комисията подчерта необходимостта от укрепване на органите по въпросите на равенството и от подобряване на данните за равенството. Усилията за утвърждаване на правата на лесбийките, гейовете, бисексуалните, транс, небинарните, интерсексуалните и куиър (ЛГБТИК) лица набраха скорост с приемането на първата по рода си стратегия на ЕС относно равнопоставеността на ЛГБТИК. Същевременно данните сочат също, че в някои области и държави членки ЛГБТИК лицата се сблъскват с дискриминация и престъпления от омраза. Междувременно пандемията от COVID-19 и мерките, които тя предизвика, понякога изостряха социалните неравенства, като особено тежко бяха засегнати възрастните хора.



В член 19 от Договора за функционирането на ЕС (ДФЕС) се осигурява основата на законодателството на ЕС за борба с дискриминацията основана на пол, раса или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Съветът на ЕС е приел всеобхватно законодателство, с което се осигурява защита срещу дискриминация, основана на пол или расов или етнически произход, в ключови области на живота. Тези области включват заетост и професии; образование, въпреки че това не е обхванато от директивите за равенство между половете; социална закрила, както и достъп до и предоставяне на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване. В същото време законодателството на ЕС предлага защита от дискриминация, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация, само в областта на заетостта и професиите.

В резултат на това някои от защитените признаци, посочени в член 19 от ДФЕС (пол и расов или етнически произход), получават по-голяма защита от други (религия или убеждения, възраст, увреждане и сексуална ориентация), произтичащи от изкуствена йерархия на защитените признаци. През 2008 г. Европейската комисия внесе предложение за Директива за равно третиране. Нейното приемане би трябвало да запълни тези пропуски чрез разширяване на обхвата на защитата срещу дискриминация на основание религия или убеждения, възраст, увреждане и сексуална ориентация в областите на образованието, социалната закрила и достъпа до и предоставянето на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността. През 2020 г. не беше постигнат напредък по приемането на предложението на Комисията на равнището на Съвета на ЕС.

Европейският парламент отново призова за приемане на предложението, а Европейската комисия продължи да насърчава държавите членки бързо да постигнат съгласие по текста. Междувременно в резултат на пандемията от COVID-19 стана явен повишеният риск от дискриминация, с която хората могат да се сблъскат по време на здравни кризи, на основания, различни от пол и расов или етнически произход и по-специално възраст.



СТАНОВИЩЕ 3.1 НА FRA

Въз основа на поуките от пандемията от COVID-19 законодателният орган на ЕС следва да продължи да проучва всички възможни начини за приемане на Директивата за равното третиране без по-нататъшно забавяне. Това би гарантирало, че законодателството на ЕС предлага всеобхватна защита срещу дискриминация, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация, в ключови области на живота, например образованието; социална закрила, включително социална сигурност и здравеопазване, както и достъп до и предоставяне на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване.

СТАНОВИЩЕ 3.2 НА FRA

Институциите на ЕС и държавите членки следва да възприемат и въведат основан на правата подход към застаряващите и възрастните хора, включително в стратегиите си за излизане от пандемията. Този подход следва да бъде отразен във всички съответни инициативи и политики, включително в действията за прилагане на Европейския стълб на социалните права и за насърчаване на политиките за социално приобщаване. Това означава:

- борба с начина, по който възрастните хора биват възприемани, който води до дискриминация, основана на възрастта и който пречи на равното третиране на възрастните хора и пълноценното упражняване на техните основни права;
- насърчаване на участието на възрастните хора във всички аспекти на социалния живот, включително в разработването и наблюдението на изпълнението на мерките, които ги засягат;
- съсредоточаване върху лицата, които са по-уязвими, и задоволяване на специфичните им потребности чрез използване на всички налични средства, включително достъпни нови технологии и цифрови инструменти, като същевременно се поддържат нецифрови услуги;
- събиране и анализиране на надеждни данни и доказателства за правата и благосъстоянието на възрастните хора.

Данните сочат, че възрастните хора са били сред най-тежко засегнатите от пандемията от COVID-19. Те са изложени на по-голям риск за здравето от по-младите възрастови групи поради по-високата честота на основни здравословни проблеми.

Пандемията имаше също последици с по-широко отражение, засягащи благосъстоянието и правата на възрастните хора. Свързаните с възрастта стереотипи и дискриминационната реторика, ограничителните мерки въз основа на възрастта, трудностите при достъпа до стоки и услуги, включително поради „цифровото разделение“ между поколенията, както и усещането за изолация и стрес подкопаха правото им да водят достоен, независим и активен живот, залегнало в Хартата на основните права на ЕС. Тези фактори подкопаха също правото им на равно третиране и равни възможности, както е посочено в Хартата и Европейския стълб на социалните права.

От друга страна, различни участници предприеха мерки за намаляване на въздействието от пандемията върху възрастните хора и за защита и подпомагане на упражняването на правата им, включително чрез използване на нови технологии и цифрови инструменти. Освен това през 2020 г. започна по-широко обсъждане относно правата на възрастните хора и благосъстоянието им. Съветът на ЕС прие заключения, в които призова институциите на ЕС и държавите членки да използват основан на правата подход към застаряването, включително в стратегиите си за излизане от пандемията. Освен това в него беше подчертана необходимостта да се използват възможностите за цифровизация, за да се насърчи благосъстоянието на възрастните хора.





Някои държави членки въведоха правни и политически мерки, които застрашават основното право на равно третиране независимо от сексуалната ориентация. Във второто проучване на FRA относно ЛГБТИ лица, както и в проучванията, проведени в няколко държави членки, бяха установени високи равнища на дискриминация и тормоз спрямо ЛГБТИ+ лица в ЕС и значително намаляване на приемането им от обществото. Изказванията, проповядващи вражда и омраза срещу ЛГБТИ+ в обществения дискурс, са особено обезпокоително явление, тъй като допълнително подбуждат към дискриминация.

Особено засегнати от мерките за ограничаване на пандемията бяха ЛГБТИ+ лицата, по-специално живеещите вкъщи млади хора, които са били подложени на семейно насилие поради своята сексуална ориентация и/или полова идентичност. Защитата на правата им в това отношение стана още по-трудна.

За да разгледа и подобри положението на ЛГБТИК лицата, Европейската комисия прие своя стратегия за равенство на ЛГБТИК за периода 2020—2025 г. В нея се определят редица целенасочени действия по четири основни стълба, съсредоточени върху борбата с дискриминацията, гарантирането на безопасността, изграждането на приобщаващи общества и призоваването към равенство на ЛГБТИК по света.



СТАНОВИЩЕ 3.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, се насърчават да избягват всякакви действия, които застрашават основното право на равно третиране, независимо от сексуалната ориентация и половата идентичност, и да продължат да приемат планове за действие в съответствие със стратегията на Комисията за равенство на ЛГБТИК. Те се насърчават да приемат и изпълняват правни и политически мерки, с които да гарантират, че лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица могат да упражняват цялостно своите основни права, предоставени им съгласно европейското и националното право.

Държавите членки следва да разгледат наличните доказателства за дискриминация, включително данните от второто проучване на FRA по отношение на ЛГБТИ, за да установят и по подходящ начин да отстранят пропуските в защитата от дискриминация. Те следва също да вземат предвид насоките, предоставени от стратегията за равенство на ЛГБТИК. Мерки следва да се предприемат по-специално за ефективна борба с изказванията, проповядващи вражда и омраза, и с престъпленията от омраза, както и за справяне с вредното въздействие на хомофобските и трансфобските изявления, направени от публични органи и длъжностни лица.

4

РАСИЗЪМ, КСЕНОФОБИЯ И СВЪРЗАНИ С ТЯХ ПРОЯВИ НА НЕТЪРПИМОСТ

2020 г. беше изпълнена с предизвикателства. Пандемията от COVID-19 изведе на преден план съществуващия расизъм, ксенофобия и свързаната с тях нетърпимост и ги изостри. Здравната криза все повече се използваше като претекст за нападения срещу малцинства, включително срещу мигранти, хора с имигрантски произход и роми, които вече са били обект на расова и етническа дискриминация, изказвания, проповядващи вражда и омраза, и престъпления от омраза. Движението „Животът на чернокожите има значение“ мобилизира обществата по света, за да бъдат предприети действия срещу расизма и дискриминацията от страна на правоприлагащите органи. Европейската комисия прие първия си по рода си план за действие за борба с расизма, в който се определят конкретни мерки за борба с расизма и етническата дискриминация в ЕС. Редица държави — членки на ЕС, предприеха стъпки за разработване на национални планове за действие за борба с расизма и други мерки за справяне с екстремизма, престъпленията от омраза и словото на омразата.



СТАНОВИЩЕ 4.1 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва изцяло и правилно да транспонират и прилагат Рамковото решение относно расизма и ксенофобията, за да криминализират расистките престъпления от омраза и изказванията, проповядващи вражда и омраза. Съответно държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че расистките или ксенофобските мотиви се считат за утежняващо обстоятелство или, като алтернатива, че съдилищата могат да вземат предвид този мотив при определянето на наказанията.

В допълнение към пълното транспониране и прилагане на законодателството на ЕС за борба с престъпленията от омраза държавите членки следва да въведат мерки, с които жертвите и свидетелите се насърчават да съобщават за престъпления от омраза. Те следва също така да засилят способността на националните правоприлагащи системи за правилно идентифициране и регистриране на престъпленията от омраза.

С Рамковото решение на Съвета относно расизма и ксенофобията (2008/913/ПВР) се установява общ наказателноправен подход към определени форми на расизъм и ксенофобия, които представляват изказвания, проповядващи вражда и омраза, и престъпления от омраза. Европейската комисия започна производства за установяване на неизпълнение на задължения срещу две държави членки, които не са включили рамковото решение изцяло и правилно в националното си право.

Международните органи за наблюдение също разкриха юридически пропуски в наказателните кодекси на редица държави членки по отношение на изказванията, проповядващи вражда и омраза, или криминализирането на расовата или ксенофобска мотивация като утежняващо обстоятелство. Междувременно Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) и националните висши съдилища са определили ограничения по отношение на използването на свободата на словото за оправдаване на изказванията, проповядващи вражда и омраза, и подбуждане към омраза.

През 2020 г. расизмът и крайно десните настроения продължиха да поражда сериозни предизвикателства в целия ЕС. Няколко души бяха убити в престъпления от омраза и екстремистки престъпления, което е продължение на тенденцията, наблюдавана през предходните години. Международните и националните органи по правата на човека изразиха загриженост относно нарастващия процент на изказвания онлайн, проповядващи вражда и омраза, които често се извършват от медии или политически фигури и са насочени към мигрантите и етническите малцинства.

В проведените проучвания се установява, че етническите малцинства, включително мигрантите, все повече се сблъскват с дискриминация в различни области на живота, а сред широката общественост продължават да съществуват дискриминационни възприятия и стереотипи. Тези тенденции се засилиха с избухването на пандемията от COVID-19, както бе докладвано от FRA и други организации.

В член 21 от Хартата на основните права на ЕС се забранява всяка форма на дискриминация, основана на етнически произход или раса. Аналогично в член 3 от Директивата за расовото равенство (2000/43/ЕО) се забранява всяка форма на дискриминация въз основа на етнически или расов произход при достъпа до образование, наемане на работа, услуги, включително жилищно настаняване, както и при достъпа до социална закрила и здравеопазване. Редица държави — членки на ЕС, все още не прилагат правилно разпоредбите на директивата, както показват докладите на Европейската комисия и на международните органи за наблюдение на правата на човека.

Комисията продължи производствата за установяване на неизпълнение на задължения срещу държави членки, които дискриминират ромски деца в системата на образованието. В същото време международните органи по правата на човека изразиха загриженост относно независимостта на органите по въпросите на равенството, създадени с Директивата за расовото равенство.



Въпреки че някои форми на етническо профилиране могат да бъдат законни, изготвянето на дискриминиращ профил е в противоречие с принципите на Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация и други международни стандарти, включително заложените в Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) и свързаната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека, както и в Хартата на основните права на Европейския съюз. В член 11, параграф 3 от Директивата за полицейското сътрудничество (2016/680) относно автоматизираното вземане на индивидуални решения се забранява „[п]рофилирането, което води до дискриминация на физически лица въз основа на специалните категории лични данни“. Те включват данни, разкриващи расов или етнически произход и религиозни убеждения, както и генетични и биометрични данни.

Профилирането с елемент на дискриминация въз основа на етническа принадлежност продължава да съществува в ЕС, както е отбелязано в предишни доклади относно основните права и се потвърждава в проучванията и докладите на международните органи за наблюдение. Някои държави докладваха за непропорционално прилагане на ограниченията, свързани с COVID-19, по отношение на етническите малцинствени групи. Обсъжданията за предотвратяване и противодействие на политическия расизъм, предизвикани от случаи в целия ЕС и от движението „Животът на чернокожите има значение, предизвикаха промени както на равнището на ЕС, така и на национално равнище.

СТАНОВИЩЕ 4.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да подобрят значително ефективността на своите мерки и институционална уредба за цялостно и правилно прилагане на Директивата за расовото равенство. По-специално държавите членки следва да засилят независимостта на органите по въпросите на равенството. Те следва да гарантират, че тези органи разполагат с подходящи правомощия и ресурси, за да изпълняват ефективно задачите, които са им възложени съгласно законодателството на ЕС за недискриминация.

СТАНОВИЩЕ 4.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да приемат необходимите мерки за предотвратяване и премахване на дискриминационното отношение сред полицейските служители. Това може да бъде направено чрез оценка на съществуващите предпазни мерки срещу институционалните форми на дискриминация, включително чрез ясно деклариране на мисията, стабилни системи за преглед на ефективността по отношение на предотвратяването на институционалната дискриминация и приобщаващи и ефективни независими механизми за подаване на жалби.

Правоприлагащите органи следва да издават специфични, практически и готови за употреба насоки срещу етническото профилиране с елементи на дискриминация от страна на полицейските служители, които изпълняват задълженията си, които да бъдат включени в стандартните оперативни процедури и кодекси за поведение и систематично да се съобщават на служителите на първа линия.



СТАНОВИЩЕ 4.4 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, се насърчават да разработят специализирани национални планове за действие за борба с расизма, расовата дискриминация, антисемитизма, ксенофобията и свързаните с тях прояви на нетърпимост. Изпълнението на такива планове ще предостави на държавите — членки на ЕС, ефективна рамка за изпълнение на задълженията им съгласно Директивата за расовото равенство и Рамковото решение относно борбата с расизма и ксенофобията.

В съответствие с плана за действие на ЕС за борба с расизма държавите — членки на ЕС, следва да обмислят разработването на национални планове с участието на регионалните и местните органи, органите по въпросите на равенството и гражданското общество. Освен това въздействието и ефективността на предприетите действия следва да се оценяват редовно и по прозрачен начин в съответствие с ясни цели и срокове, въз основа на доказателства и чрез използване на показатели за изпълнението.

През 2020 г. ЕС активизира усилията си за борба с расизма. Европейската комисия прие първия си план за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020—2025 г. В него се обръща внимание на расизма, мотивираните от предубеждения тормоз и насилие, както и на защитата и подкрепата за жертвите на престъпления от омраза в редица други инструменти на политиката, включително стратегията на ЕС за правата на жертвите за периода 2020—2025 г. и новата стратегическа рамка на ЕС за ромите.

Почти 20 години след като на Световната конференция на ООН срещу расизма държавите бяха призовани да изготвят и разработят национални планове за действие срещу расизма, Европейската комисия насърчи всички държави — членки на ЕС, да разработят и приемат национални планове за действие срещу расизма и расовата дискриминация до края на 2022 г. През 2020 г. редица държави членки предприеха стъпки за разработване на национални планове за действие за борба с расизма, ксенофобията и свързаната с тях нетърпимост.

Международните органи за наблюдение обаче изразиха опасения относно слабостите при разработването на такива национални планове за действие, като отбелязаха, че тези слабости биха могли да окажат отрицателно въздействие върху тяхното изпълнение, въздействие и наблюдение. В някои от тези планове не са предвидени всеобхватни действия за справяне с расизма, в много от тях липсва точност при определянето на конкретни стъпки и не са предвидени достатъчно средства за постигане на целите, на критериите и показателите за измерване на напредъка.

5

РАВЕНСТВО И ПРИОБЩАВАНЕ НА РОМИТЕ

Първата рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите приключи през 2020 г., а новата 10-годишна стратегическа рамка започна в разгара на пандемията от COVID-19. Първата рамка доведе до слаб напредък като цяло. Оценките показват известни ползи в областта на образованието и намаляването на бедността, но не са постигнати ползи или е налице дори влошаване в ключови области като заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване. В новата стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите се определят амбициозни цели в седем ключови области: недискриминация, приобщаване, участие, образование, заетост, здравеопазване и жилищно настаняване. В нея е заложена по-сериозна рамка за наблюдение с набор от количествено измерими и измерими цели за проследяване на напредъка. Същевременно пандемията засегна непропорционално общностите на роми и Travellers, като доведе до увеличаване на неравенството, а в някои държави имаше подклаждане на антициганизма и антиромските предрасъдъци.



В член 21 от Хартата на основните права на ЕС се забранява дискриминацията, основана на етнически или социален произход или принадлежност към национално малцинство. През последните 20 години с Директивата за расовото равенство (2000/43/ЕО) се насърчава равното третиране и се забранява пряката и непряката дискриминация, включително тормозът, основан на расов или етнически произход, в области като заетост, образование, социална закрила и социални придобивки, здравеопазване или достъп до стоки и услуги, включително жилищно настаняване.

Антициганизмът обаче, който е значителна пречка за напредъка в приобщаването на ромите, е дълбоко вкоренен. Проучването на FRA за основните права за 2019 г., което е насочено към населението като цяло, показва, че почти половината от гражданите на ЕС (46 %) не биха желали да имат за съседни роми или Travellers. Пандемията от COVID-19, която засегна по непропорционален начин общностите на роми и Travellers, засили неравенствата, а в някои държави подсили допълнително антициганизма и антиромските предрасъдъци.



СТАНОВИЩЕ 5.1 НА FRA

Въз основа на поуките, извлечени по време на пандемията от COVID-19, държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че борбата с дискриминацията и антициганизма е интегрирана във всички области на политиката на националните им стратегии за ромите. Стратегиите следва да включват целенасочени мерки за справяне с антициганизма и дискриминацията, засягащи роми и Travellers.

Тези мерки следва да бъдат разработени и прилагани съвместно с ромските общности и техните представители, за да се популяризират положителните послания относно ромите и Travellers, като се повиши осведомеността за тяхната история на дискриминация, сегрегация и преследване.



СТАНОВИЩЕ 5.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да прилагат координирани мерки, за да се гарантира, че социално изключените и маргинализираните деца на ромите и Travellers имат достъп до инструменти за дистанционно обучение. Всички мерки в областта на образованието следва да включват целенасочени действия, съобразени със специфичните потребности на разнородните групи ромите и Travellers, по-специално въз основа на положителния опит с ромските преподаватели и медиатори. Държавите членки следва да обмислят насърчаването на набирането, обучението и разполагането на повече ромски медиатори и учители от ромски произход. Те следва да гарантират също така, че целенасочените мерки са устойчиви и добре финансирани, като използват фондовете на ЕС, както и други възможности за финансиране за мерки, насочени към ромите, както и за структурни реформи за приобщаващо образование.

В член 14 от Хартата на основните права на ЕС се защитава правото на образование. В Европейския стълб на социалните права се подчертава, че всеки има право на висококачествено и приобщаващо образование (глава 1, принцип 1). Според най-новите данни в целия ЕС, включително в западните държави членки, по-голямата част от младите ромите и Travellers напускат преждевременно системата на образование или обучение. Въпреки малкия напредък през последното десетилетие, разликата в образованието между ромите и населението като цяло продължава да е значителна.

Освен това ромите и Travellers, които живеят в сегрегирана и маргинализирана среда, често не разполагат с необходимото ИТ оборудване и/или достъп до интернет, както е видно от констатациите на FRA и на други проучвания. Продължаващото неравенство и липсата на успешни политики за предоставяне на основна инфраструктура и услуги увеличават пропастта между ромите и Travellers и населението като цяло. Те също така засягат възможностите на ромските деца да получат равен достъп до образование. Тази реалност стана ясно видима вследствие на пандемията от COVID-19. Проучването на FRA показва също така, че някои основни мерки не са достигнали до ромите и Travellers.

Новата стратегическа рамка на ЕС за равенство, приобщаване и участие на ромите е част от общите политически насоки на ЕС за изграждане на Съюз на равенство. Тя ще допринесе за плана за действие на ЕС за борба с расизма за периода 2020—2025 г. и за прилагането на принципите на Европейския стълб на социалните права и целите на ООН за устойчиво развитие.

Предишната рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите, която имаше за цел да се преодолеят различията между ромите и населението като цяло, не постигна амбициозните си цели в областта на образованието, заетостта, здравеопазването и жилищното настаняване до 2020 г. Държавите членки са отбелязали слаб напредък в някои области на образованието и намаляването на бедността и никакъв напредък — или дори влошаване на условията — в областта на заетостта, жилищното настаняване и здравеопазването, показват данните на FRA.

Въз основа на оценка на предишната рамка Европейската комисия призна спешната необходимост от подновяване и засилване на ангажимента за равенство, приобщаване и участие на ромите както на европейско, така и на национално равнище. В новата стратегическа рамка се определят седем общи цели и свързани с тях конкретни цели, които трябва да бъдат постигнати до 2030 г., като се поставя акцент върху борбата с антициганизма и дискриминацията, както и върху насърчаването на пълноценното участие и приобщаването на ромите чрез комбинация от общи и целенасочени политики.



СТАНОВИЩЕ 5.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да дадат приоритет на прилагането на новата стратегическа рамка на ЕС за ромите. В техните национални планове следва да бъдат определени амбициозни общи и конкретни цели, с които да се отчитат поуките, извлечени от предишната рамка на ЕС и оценките на националните стратегии, както и от пандемията от COVID-19. С ефективните системи за наблюдение следва да се оценява напредъкът, като се измерва въздействието както на общите, така и на целевите мерки за социалното приобщаване на ромите и Travellers, както и на ефективното използване на националните фондове и фондовете на ЕС.

Националните стратегии за ромите следва да включват конкретно позоваване на пълноценното участие на ромите и Travellers в разработването, оценката и наблюдението на мерките и действията за изпълнение.



6

УБЕЖИЩЕ, ВИЗИ, МИГРАЦИЯ, ГРАНИЦИ И ИНТЕГРАЦИЯ

Зачитането на основните права на границите продължава да бъде едно от най-сериозните предизвикателствата в областта на правата на човека в ЕС. Продължиха смъртните случаи в морето, закъсненията при определянето на безопасно пристанище за спасени мигранти и заплахите срещу хуманитарни спасителни лодки. Същото се отнася и за твърденията за отблъскване и насилие. Европейската комисия представи нов пакт за миграцията и убежището, пакет от предложения за актове със задължителен характер и документи с незадължителен характер, с който се поставя по-силен акцент върху граничните процедури и се предлагат нови форми на солидарност. Междувременно процедурите за предоставяне на убежище бяха адаптирани, за да бъдат отчетени ограниченията, свързани с COVID-19. ЕС постигна напредък в създаването на своите широкомащабни системи за информационни технологии (ИТ) и започна да проучва използването на изкуствен интелект за целите на граничния контрол и управлението на миграцията. След излизането на Обединеното кралство от ЕС спрямо гражданите на Обединеното кралство се прилагат нови правила.



СТАНОВИЩЕ 6.1 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да разследват бързо и по ефективен начин всички твърдения за отблъскване и малтретиране по границите и да увеличат прозрачността по отношение на предприетите мерки.

Държавите членки следва да създадат ефективни и независими механизми за наблюдение на границите. За да се гарантира по-пълно спазване на основните права, тези механизми следва да обхващат и наблюдението на дейностите по наблюдение на границите, а не само самата процедура за скрининг преди влизане, както се предлага в Пакта за миграцията и убежището.

През 2020 г. широко признати органи за правата на човека съобщиха за твърдения, че лица са били незаконно върнати по сухопътните и морските граници, понякога с полицейско насилие. С член 78, параграф 1 от ДФЕС и членове 18 и 19 от Хартата на основните права на ЕС се забранява *връщането* — т.е. връщането на лице, което е в опасност от преследване или тежки посегателства — и колективното експулсиране. В член 7 от Регламент (ЕС) 2019/1896 за европейската гранична и брегова охрана и член 4 от Кодекса на шенгенските граници се изисква при управлението на границите да се зачитат основните права. В своя Пакт за миграцията и убежището Европейската комисия предложи нови правила на ЕС за наблюдение на основните права по границите.

Мигрантите, задържани във връзка с незаконно преминаване на вътрешна граница на ЕС, не се изслушват редовно преди да бъдат върнати в съседна държава — членка на ЕС. Те също така не получават редовно уведомление за решението да бъдат прехвърлени обратно в друга държава — членка на ЕС.

Като общ принцип на правото на Съюза всяко решение, което засяга дадено лице, трябва да бъде взето на индивидуална основа и лицата имат право да бъдат изслушани. Тези принципи са важни гаранции, които дават възможност на лицата да повдигнат въпроси, които биха могли да попречат на обратното прехвърляне, и да упражняват правото си на ефективни правни средства за защита съгласно член 47 от Хартата.



СТАНОВИЩЕ 6.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да въведат и прилагат процедури, с които се гарантира, че лицата се изслушват преди да бъдат върнати в съседна държава — членка на ЕС, и са официално уведомени за взетото решение.



В законодателните предложения в рамките на Пакта за миграцията и убежището се поставят по-силен акцент върху граничните процедури, като същевременно се предлагат нови механизми за солидарност. Граничните процедури могат да доведат до това кандидатите за убежище да бъдат задържани в центрове по границата или в близост до нея, често на отдалечени места, където може да е трудно да се спазват стандартите за приемане или да се прилагат мерки за предотвратяване на произволно лишаване от свобода, както се изисква в Директивата относно условията за приемане (2013/33/ЕС) и Директивата за връщането (2008/115/ЕО). Това би могло да доведе до третиране, което да не е съобразено с правото на човешко достойнство, гарантирано в член 1 от Хартата.



СТАНОВИЩЕ 6.3 НА FRA

При изпълнението на целите на Пакта за миграцията и убежището държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че условията за престой в центровете за първоначално приемане на границите са адекватни и в тях се зачита изцяло правото на свобода и други основни права, определени в Хартата на основните права на ЕС. За да се избегнат продължителни престои, следва да се осъществява редовен надзор и превантивни мерки.

СТАНОВИЩЕ 6.4 НА FRA

Институциите, агенциите и държавите — членки на ЕС, следва да извършат цялостна оценка на въздействието върху основните права на всяко използване на ИИ в областта на вътрешните работи, включително предоставянето на убежище, визите, имиграцията и границите. Използването на ИИ следва да бъде придружено от строги, ефективни и независими механизми за надзор.

ЕС и държавите членки проучват използването на изкуствения интелект (ИИ) за подобряване на процеса на вземане на решения в областта на вътрешните работи, включително предоставянето на убежище, границите и имиграцията. Основаните на ИИ инструменти могат да засегнат различни основни права. Това се дължи например на предубеждения в дизайна на алгоритъма или на липса на прозрачност по отношение на използваните данни, което затруднява съответното лице да опровергае резултатите, получени чрез такива инструменти.



СТАНОВИЩЕ 6.5 НА FRA

Институциите, агенциите и държавите — членки на ЕС, следва да продължат да повишават осведомеността относно гаранциите за основните права в широкомащабните информационни системи на ЕС и тяхната оперативна съвместимост. Органите за защита на данните следва да разполагат с достатъчно ресурси, за да подкрепят хората, които желаят да упражнят правото си на достъп, коригиране и заличаване на своите данни.

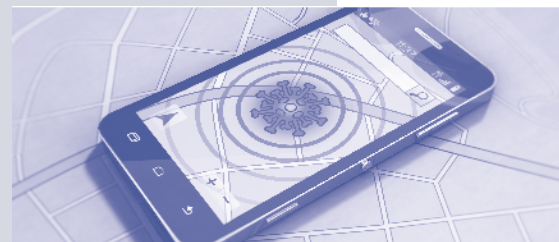
ЕС създаде шест широкомащабни информационни системи (ИТ), за да помогне на държавите членки да управляват миграцията, убежището и границите, да засилят съдебното сътрудничество и да укрепят вътрешната сигурност. Понастоящем функционират три системи: Европейската система за сравняване на дактилоскопични отпечатаци на лица, търсещи убежище (Евродак), Визовата информационна система (ВИС) и Шенгенската информационна система (ШИИС). Други три са в процес на разработване: системата за влизане/излизане (СВИ), Европейската система за информация за пътуванията и разрешаването им (ETIAS) и Европейската информационна система за съдимост за граждани на трети страни (ECRIS-TCN).

Правните инструменти за създаване на такива информационни системи и тяхната оперативна съвместимост съдържат няколко предпазни мерки за защита на основните права, залегнали в Хартата, като защита на личните данни (член 8), недискриминация (член 21) и права на детето (член 24). Тези предпазни мерки обаче остават слабо известни.

7

ИНФОРМАЦИОННО ОБЩЕСТВО, НЕПРИКОСНОВЕНОСТ НА ЛИЧНИЯ ЖИВОТ И ЗАЩИТА НА ДАННИТЕ

През 2020 г. пандемията от COVID-19 стимулира разработването и внедряването на иновативни технологии, включително изкуствен интелект (ИИ), за да се противодейства на разпространението му. Успоредно с това продължаващото използване на технологии с ИИ породи опасения относно правата на защита на данните и неприкосновеност на личния живот (заедно с други права, например правото на недискриминация). ЕС и международните органи реагираха бързо, като посочиха изрично приложимите стандарти за защита на данните. Същевременно ЕС продължи работата си по регулиране на използването на ИИ. Съюзът публикува бяла книга и придружаващ доклад, в които се признава ролята на основните права, наред с етичните рамки, за гарантиране на съобразено с правата използване на ИИ. Институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, доразвиха също така политиките и законите, които засягат неприкосновеността на личния живот и защитата на данните в области, вариращи от запазване и наблюдение на данни до борба срещу материали, показващи сексуално насилие над деца.



В резултат на пандемията от COVID-19 хората бяха подтикнати да използват цифрови данни и нови технологии, за да ограничат разпространението на вируса и да смекчат отрицателното му въздействие върху обществото. От приложенията за проследяване и установяване на близост на контактите до софтуера за телеконференции връзки или използването на алгоритми в образованието, интензивното събиране и обработването на лични данни породи рискове за основните права на защита на данните и зачитане на личния живот.

От събитията през годината стана ясно, че по време на криза е от решаващо значение да се провеждат ефективни и подходящи действия за намиране на баланс, за да се гарантира, че мерките за опазване на здравето не засягат ненужно или непропорционално основните права.



СТАНОВИЩЕ 7.1 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че мерките, политиките или правните инициативи, предприети по време на криза, например пандемия, не засягат непропорционално правата на защита на данните и на зачитане на личния живот. По-конкретно, държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че се прилагат член 8 от Хартата на основните права на ЕС, както и принципите на справедливост, свеждане на данните до минимум и ограничаването им в рамките на целта, които се подчертават в член 5 от Общия регламент относно защитата на данните (ОРЗД).

СТАНОВИЩЕ 7.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че националните надзорни органи по защита на данните разполагат с достатъчно човешки, технически и финансови ресурси, за да изпълняват ефективно мандата си. За да се оцени адекватността на ресурсите, държавите членки следва да подкрепят извършването на независими и обективни прегледи на работното натоварване на националните надзорни органи по защита на данните.

Като продължение на тенденцията, установена от FRA в нейния *Доклад относно основните права за 2020 г.*, надзорните органи по защита на данните продължават да бъдат изключително натоварени. Броят на разследванията и жалбите в повечето държави членки продължи да бъде висок. Успоредно с това непълното хармонизиране на процедурите и ключовите концепции, върху които се основава процедурата за сътрудничество при трансгранични спорове, възпрепятства бързото разрешаване на тези спорове.

През 2020 г. имаше признаци на напредък както на национално равнище (по отношение на увеличаването на финансовите и човешките ресурси), така и на международно равнище (по отношение на хармонизирането на пропуските). Въпреки това продължава да има възможност за подобрения. Стабилната правна рамка на ЕС за защита на данните ще функционира ефективно едва когато всички участници бъдат достатъчно подготвени да отговарят по бърз и ефективен начин на всички искания.



СТАНОВИЩЕ 7.3 НА FRA

Институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че във всички усилия на регулаторните органи за борба с престъпните дейности са включен необходимите гаранции, за да се гарантира спазването на принципите на законност, необходимост и пропорционалност. Те следва също така да предвидят осъществяването на ефективен надзор и достъп до коригиращи механизми. В този контекст институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, следва изцяло да вземат предвид съответната съдебна практика на Съда на Европейския съюз.

Като се има предвид, че през 2020 г. терористичните заплахи и престъпните дейности продължават, институциите на ЕС и държавите членки призоваха за бързо приемане на мерки, които правят възможно използването на наличните данни и технологии за борба с престъпността. Използването на технологии за извличане на данни беше използвано по различни начини за борба с онлайн материали, показващи сексуално насилие над деца, за подпомагане на наказателни разследвания, за засилване на наблюдението и за борба с незаконното онлайн съдържание.

Независимо от това институционалните органи и гражданското общество често поставят под въпрос необходимостта и пропорционалността на такива мерки както на национално, така и на европейско равнище. Въпреки че мерките за сигурност имат легитимни цели, те не следва да се използват като претекст за понижаване на стандартите в областта на основните права.



Работата по стратегиите, правните инициативи и политиките, насочени към насърчаване или регулиране на използването на ИИ, не бе спряна в резултат на пандемията. Напротив, кризата принуди органите да приемат бързи мерки в подкрепа на използването на ИИ, който беше и популяризиран като инструмент за борба с пандемията. През цялата 2020 г. както ЕС, така и държавите членки разработиха много активно различни стратегии и нови правни инструменти в областта на ИИ.

Както FRA обаче вече е посочила в своя *Доклад относно основните права за 2019 г.* и *Доклад относно основните права за 2020 г.*, в много стратегии в областта на ИИ се подкрепя позоваването на „етиката“, но само се споменава необходимостта от защита на основните права, без да се очертава подробен подход, основан на правата. Въпреки това, както се подчертава в доклада на FRA относно ИИ и основните права, използването на ИИ може да има широко въздействие върху основните права на хората. Следователно основните права трябва да бъдат категорично заложи в във всяко бъдещо законодателство.



СТАНОВИЩЕ 7.4 НА FRA

Институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че всички бъдещи правни и политически инструменти, свързани с ИИ на равнището на ЕС или на национално равнище, се основават на зачитането на основните права. За да се постигне това, те следва да включват силни правни гаранции, с тях следва да се насърчават оценките на въздействието върху основните права и да се гарантира независим надзор и достъп до ефективни правни средства за защита.

Държавите — членки на ЕС, следва да гарантират, че при наличието на извънредни обстоятелства, например пандемията, не се понижава равнището на защита на основните права при използването на технологии, свързани с ИИ.

8

ПРАВА НА ДЕТЕТО

Пандемията от COVID-19 оказа безпрецедентен натиск върху децата и семействата в целия ЕС през 2020 г., по-конкретно върху онези, които вече са били в неравностойно икономическо или социално положение. Въпреки усилията на държавите членки дистанционното образование беше предизвикателство за децата, които не разполагат с компютри или достъп до интернет или живеят в пренаселени домакинства. Заплахата от злоупотреба у дома също е голяма. Броят на молбите за убежище, подадени от деца, продължи да намалява, но условията на приемането им останаха незадоволителни в няколко държави членки. Десет държави членки приеха 573 непридружени деца и 771 деца в семейства, преместени от гръцките „горещи точки“ в Гърция. Повечето държави членки транспонираха в националното си законодателство Директивата за процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателно производство. Въпреки това остават открити производствата за установяване на неизпълнение на задължения срещу седем държави членки. Европейската комисия предприе широки консултации по стратегията на ЕС за правата на детето, която планира да приеме през 2021 г.

СТАНОВИЩЕ 8.1 НА FRA

Европейската комисия следва да вземе предвид въздействието на COVID-19 при подготовката за стартиране на инициативи в рамките на Европейската гаранция за децата. В гаранцията следва да бъдат определени целеви инициативи и да се осигури достатъчно финансиране за защита на най-уязвимите деца, особено в областта на образованието, жилищното настаняване, здравеопазването и социалните грижи.

Държавите — членки на ЕС, следва да продължат да полагат усилия, за да гарантират, че всички деца, особено най-уязвимите, имат равен достъп до училище, както и да защитават децата от насилие. Държавите членки следва да гарантират, че икономическите мерки в подкрепа на семействата с деца осигуряват устойчива полза и са достъпни за най-уязвимите семейства, например ромските семейства и семействата на мигрантите. Държавите членки биха могли да оценят например необходимостта от преразглеждане на прага за достъп до редовни социални плащания за семействата с ниски доходи.

За да разработват основани на доказателства политики, държавите членки и Европейската комисия следва да събират данни за оценка на собствения опит и възгледите на децата относно въздействието на пандемията върху тяхното физическо и психическо благосъстояние.

Пандемията от COVID-19 оказа силно въздействие върху благосъстоянието на децата в Европа. Загубата на семейни доходи, затварянето на училища и повишеното насилие у дома и в онлайн пространството породиха опасения относно правата по членове 3, 14 и 24 от Хартата на основните права на ЕС. Държавите членки предоставиха на семействата редица пакети за икономическа подкрепа, за да компенсират загубата на доходи. Въпреки това ограниченият размер и ограничената продължителност на подкрепата водят до въпроси относно дългосрочната полза и устойчивостта на такива финансови пакети.

Преминаването към домашно образование не беше еднакво за всички семейства. Някои деца не можаха да участват пълноценно в училищните дейности, тъй като нямаша достъп до устройство за интернет или до тихо пространство за учене. Други загубиха правото на безплатни училищни обеда. През периода на затваряне на училищата и поставянето под карантина прекарването на по-дълго време

в дома доведе до нарастване на докладваните случаи на насилие срещу деца и на случаите на сексуално експлоатиране на деца чрез интернет.

Продължи подготовката на Европейската гаранция за децата. Схемата, поискана от Европейския парламент, има за цел да предостави на всички деца равен достъп до основни услуги, като се акцентира върху здравеопазването, образованието, образованието и грижите в ранна детска възраст, достойното жилищно настаняване и подходящото хранене. Очаква се Европейската гаранция за децата да бъде приета през 2021 г.





Децата, пристигащи в Европа, имат право на закрила съгласно член 24 от Хартата на основните права на ЕС, както и на подходящи условия на приемане в съответствие с Директивата относно условията на приемане. В директивата от държавите членки се изисква, наред с другото, да направят оценка на нуждите на децата при приемане и да осигурят достъп до образование и до подходящ жизнен стандарт. В ежедневноста практика обаче условията на приемане в някои държави членки пораждат сериозни опасения поради пренаселените центрове, неадекватната хигиена или липсата на подходящи приемни центрове за деца.

Децата със семейства и непридружените деца продължават да бъдат задържани. Въпреки че правото на ЕС не забранява административното задържане на деца в контекста на миграцията, децата без документи и децата, които кандидатстват за убежище или са в процедура за връщане, не следва да бъдат лишавани от свобода. Задържането на деца следва да се разбира само като извънредна и крайна мярка.

Европейската комисия стартира Пакта за миграцията и убежището, в който се предлага набор от механизми за солидарност за моментите на натиск, както и при преместване. Със съвместните усилия на Европейската комисия, гръцките органи и 10 държави членки стана възможно преместването на 573 непридружени деца и 771 деца в семейства от горещите точки в Гърция.

Междувременно в Гърция все още има около 1000 деца с несигурно настаняване. Около 100 от тях живеят в горещи точки.



СТАНОВИЩЕ 8.2 НА FRA

Европейската комисия и държавите — членки на ЕС, следва да увеличат усилията си за преместване на непридружени и други уязвими деца, които понастоящем живеят в държави членки, в които се сблъскват с неподходящи условия на приемане. Държавите членки следва да разгледат съществуващите добри практики при преместването на деца, за да гарантират висшия интерес на детето по време на цялата процедура.

Държавите членки следва да положат всички усилия, за да гарантират закрилата на децата, като се уверят, че при условията на приемане се спазват минималните стандарти за достоен живот и подходящи за деца центрове, определени в Директивата относно условията на приемане.

Държавите членки следва да разработят надеждни и ефективни системи, чрез които да направят ненужно задържането на деца с цел предоставяне на убежище или връщане.



СТАНОВИЩЕ 8.3 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да увеличат усилията си за прилагане на Директивата за процесуалните гаранции (2016/800/ЕС) в ежедневната практика на специалистите. Те биха могли да направят това, като предоставят обучение и професионално ориентирание на всички практикуващи специалисти, включително полицейски служители, съдии, адвокати и прокурори.

Европейската комисия може допълнително да подкрепи държавите — членки на ЕС, например чрез насоки за транспонирането и прилагането на директивата и чрез улесняване на обмена на практически опит между държавите членки.

В член 48 от Хартата на основните права на ЕС се гарантират важни гаранции за презумпцията за невинност и правото на защита. В член 24 висшият интерес на детето се превръща в първостепенно съображение. В Директивата относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство (2016/800/ЕС), тези аспекти се определят и разширяват. В нея от държавите членки се изисква своевременно да информират децата и техните родители за техните права, когато децата са заподозрени или обвиняеми, да гарантират, че детето получава помощ от адвокат и да направят оценка на индивидуалното положение на всяко дете.

До края на 2020 г. повечето държави членки бяха изменили националното си законодателство, за да транспонират директивата. Крайният срок за това беше 11 юни 2019 г. Производствата за установяване на нарушение, които започнаха срещу седем държави членки през 2019 г., обаче останаха неприключени в края на 2020 г.

9

ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ

На равнището на ЕС през 2020 г. бяха въведени значителни иновации в политическата и институционалната рамка за правата на жертвите. Европейската комисия създаде координатор относно правата на жертвите, прие първата си стратегия относно правата на жертвите за периода 2020—2025 г. и установи платформа за правата на жертвите. На национално равнище развитието зависеше до голяма степен от пандемията от COVID-19. В резултат на пандемията вниманието бе насочено към домашното насилие и трудностите при осигуряването на достъп до правосъдие във времена на силно ограничение на мобилността и обществения живот. Междувременно в няколко държави членки продължават да съществуват предизвикателства пред независимостта на съдебната власт. Комисията публикува първия си по рода си доклад относно върховенството на закона през 2020 г., а Европейският съвет прие Регламента относно общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза.

Жертвите на престъпления срещу личността имат право на признаване и правосъдие, както е предвидено в член 47 от Хартата на основните права на ЕС. През 2020 г. Европейската комисия създаде рамка за по-нататъшно развитие на тези права и доближаване до целта за пълното им признаване и прилагане. Въз основа на Директивата относно правата на жертвите тя назначи координатор относно правата на жертвите, прие първата стратегия на ЕС относно правата на жертвите и създаде платформа за правата на жертвите. Успехът на стратегията ще зависи до голяма степен обаче от ангажимента на държавите членки да я прилагат.

В стратегията се определят ключови приоритети, сред които подкрепа за жертвите при докладването на престъпления, подобряване на подкрепата и защитата на уязвимите жертви, улесняване на достъпа на жертвите до обезщетение и засилване на сътрудничеството и координацията между всички съответни заинтересовани страни. Организацията за подкрепа на жертвите имат ключова роля във всички тези аспекти. Ето защо, за да може стратегията да функционира, е особено важно държавите членки да бъдат готови да оценят и, когато е необходимо, да подобрят и укрепят съществуващите структури за подкрепа.



През 2020 г. няколко държави — членки на ЕС (сред които България, Естония и Литва), както и Сърбия, създадоха или укрепиха структурите на организациите за подкрепа на жертвите. Въпреки това остават редица предизвикателства. Това са например пречки пред предоставянето на информация на жертвите относно техните права, пред предоставянето на практически съвети и подкрепа на жертвите при упражняването на техните права, както и пречките пред службите за подкрепа на жертвите, които информират жертвите за ролята им в наказателното производство и предоставят съответната подкрепа в съответствие с член 9, параграф 1, буква а) от Директивата относно правата на жертвите.



СТАНОВИЩЕ 9.1 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, трябва да приемат последващи действия във връзка с ангажимента си за гарантиране на пълното и правилното прилагане на Директивата относно правата на жертвите. Те следва също така да доразвият правата на жертвите на престъпления в съответствие със стратегията на Европейската комисия за правата на жертвите.

Държавите членки следва да предприемат ефективни мерки, за да подпомогнат прилагането на правото на всички жертви на всеобхватни услуги за подпомагане, включително информация, съвети и подкрепа, свързани с правата на жертвите и с подходящата им роля в наказателното производство.

СТАНОВИЩЕ 9.2 НА FRA

ЕС и всички държави — членки на ЕС, които все още не са направили това, се призовават да ратифицират Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие (Конвенцията от Истанбул).

FRA насърчава държавите членки да отстранят пропуските в националното законодателство относно защитата на жените, които са жертви на насилие, включително като насочват полицията към задачата ѝ да се намесва в случаи на насилие от страна на партньор, и да приемат мерки, които гарантират незабавна и сигурна защита на жените срещу повторна виктимизация и ответни действия с цел отмъщение.

В Конвенцията от Истанбул на Съвета на Европа не само се определят стандарти, но чрез работата на неговия орган за наблюдение (GREVIO) също така се ръководи и направлява развитието на правата на жените на защита срещу насилие, основано на пола, и на признаване и правосъдие, ако станат жертви. До края на 2020 г. обаче България, Латвия, Литва, Словакия, Унгария и Чехия все още не бяха ратифицирали Конвенцията.

Освен това все още предстои присъединяването на ЕС към Конвенцията. По искане на Европейския парламент Съдът на ЕС изготви становище, в което се оценява дали подписването и приемането на Конвенцията е съвместимо с Договорите на ЕС. Неговото становище се очаква през второто тримесечие на 2021 г.



СТАНОВИЩЕ 9.3 НА FRA

ЕС и държавите членки се призовават да разширят още повече усилията и сътрудничеството си с цел поддържане и укрепване на независимостта на съдебната власт, която е ключов компонент на принципите на върховенството на закона.

Освен това съответните държави членки следва да предприемат незабавни действия, за да изпълнят изцяло въпросните решения на Съда на Европейския съюз. Държавите членки се насърчават също така да предприемат бързи действия във връзка с препоръките, например във връзка с онези препоръки, които Европейската комисия издава в рамките на своята процедура в областта на върховенството на закона.

Независимата съдебна власт има водещо значение за върховенството на закона и достъпа до правосъдие (член 19 от ДЕС, член 67, параграф 4 от ДФЕС и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз). В няколко държави — членки на ЕС, продължават да съществуват предизвикателства в областта на правосъдието, особено във връзка с независимостта на съдебната власт. Европейската комисия публикува първия си годишен доклад относно върховенството на закона през 2020 г. Въпросът за правосъдните системи и тяхната независимост беше една от четирите приоритетни области, обхванати от доклада.

През годината беше приет и Регламентът относно общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза. В него корупцията и застрашаването на независимостта на съдебната власт се посочват изрично сред показателите за нарушаване на принципите на върховенството на закона.

10

ТЕНДЕНЦИИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРИЛАГАНЕТО НА КОНВЕНЦИЯТА ЗА ПРАВАТА НА ХОРАТА С УВРЕЖДЕНИЯ

През 2020 г. Европейската комисия започна разработването на нова стратегия за хората с увреждания, като постави началото на процес на консултации, който продължи през цялата година. Тя ще стартира новата стратегия през първото тримесечие на 2021 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха политическо споразумение по нов регламент за общоприложимите разпоредби, с които се управляват фондовете на ЕС, който обхваща правата на хората с увреждания. Междувременно пандемията от COVID-19 постави на изпитание задължението на ЕС и държавите членки да спазват Конвенцията за правата на хората с увреждания (КПХУ). Държавите членки въведоха широк набор от мерки, които значително засегнаха правата на хората с увреждания. Хората с увреждания и техните представителни организации, както и структурите, създадени по силата на КПХУ за тяхната защита, предприеха действия, за да гарантират, че тези мерки са в съответствие с Конвенцията. Като цяло значението на включването на хората с увреждания и техните представителни организации при рискови ситуации, както и значението на силните национални структури по линия на КПХУ бе открито по време на пандемията.

Правителствата предприеха широк набор от мерки за ограничаване на разпространението на коронавируса. При някои от тези мерки не се вземат под внимание напълно правата на хората с увреждания съгласно КПХУ, по-специално правата по член 4 (задължение за гарантиране и насърчаване на правата на хората с увреждания) и член 11 (рискови ситуации и хуманитарни бедствия) или съгласно Хартата на основните права на ЕС, по-специално член 21 (недискриминация) и член 26 (интеграция на хората с увреждания). Някои забрани за посещения са били прекомерни, хората с увреждания не са имали възможност да посещават училище, или е имало твърде малко изключения от правилата за носене на маски или социално дистанциране.



СТАНОВИЩЕ 10.1 НА FRA

В съответствие с КПХУ държавите — членки на ЕС, следва, като част от своите проверки на законодателните и изпълнителните мерки за справяне с рискови ситуации (като пандемията от COVID-19), да разгледат въздействието на тези мерки върху правата на хората с увреждания и да предприемат стъпки за избягване на всякакво отрицателно въздействие. Мерките за справяне с рискови ситуации, които могат пряко или косвено да засегнат правата на хората с увреждания, следва да бъдат заложени в закон, като бъдат недискриминационни и пропорционални на преследваната легитимна цел. В съответствие с КПХУ и Хартата на основните права на ЕС държавите членки следва изцяло да включат хората с увреждания и техните представителни организации, както и националните органи за наблюдение, създадени съгласно член 33 от КПХУ, в планирането и наблюдението на такива мерки.

Институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, биха могли да подкрепят тези проверки като улесняват обмена на обещаващи практики, особено между националните парламенти.

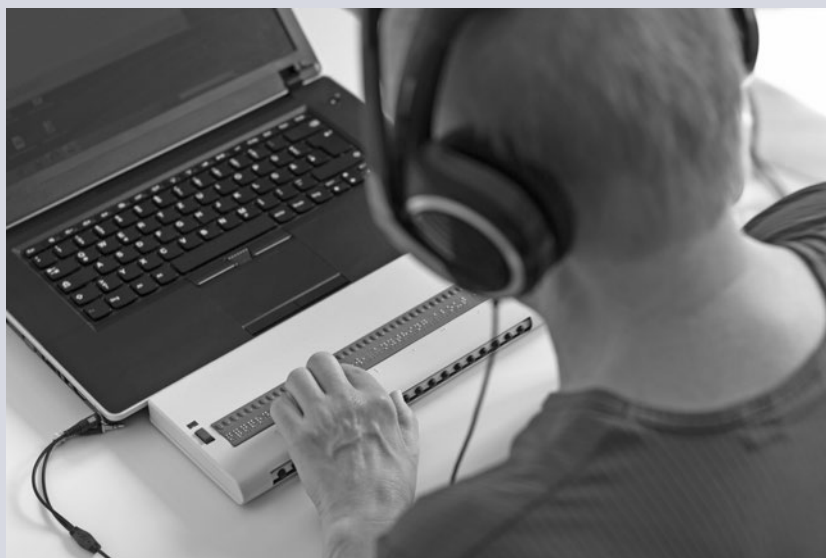
Ограничителните мерки също предизвикаха проблеми, включително при разпределянето на храна, медицински и почистващи материали за хора с увреждания. Насоките за разпределяне не са били в съответствие със стандартите на КПХУ и е можело да доведат до отказ на животоспасяващи интензивни грижи за лица с увреждания, които имат сходни шансове с хората без увреждания за оцеляване. Освен това ограничителните мерки често оказват по-неблагоприятно въздействие върху психическото и физическото благосъстояние на хората с увреждания. Техните специфични нужди често са били пренебрегвани.

Липсвала е подходяща комуникация с хората с увреждания и не им е предоставяна информацията относно мерките, предприети за справяне с пандемията, особено в ранните ѝ етапи, и те рядко участваха в планирането на такива мерки. Някои държави — членки на ЕС, са положили усилия да осигурят по-голямо участие на хората с увреждания в планирането и наблюдението на подобни мерки в бъдеще. Това би могло да спомогне за намаляване на риска бъдещите мерки да бъдат в нарушение на КПХУ.

СТАНОВИЩЕ 10.2 НА FRA

Държавите — членки на ЕС, следва да съобщават своите реакции при извънредни ситуации по напълно достъпен начин. Те следва да прилагат изцяло съответните директиви на ЕС, например преразгледаната Директива за аудиовизуалните медийни услуги и Директивата относно достъпността на уебсайтовете. Държавите членки следва да предоставят информацията като използват подходящи средства и формати — например субтитри, жестомимичен превод и лесен за четене език.

По време на пандемията стана ясно, че със стратегиите на държавите членки за комуникация при кризи рядко се осигурява пълен достъп до цялата информация за извънредни ситуации. Информацията по време на пандемията невинаги беше представяна чрез средства и формати, които осигуряваха на хората с увреждания достъп до нея, въпреки че това се изисква от законодателството на ЕС, включително от преразгледаната Директива за аудиовизуалните медийни услуги (2018/1808) и Директивата относно достъпността на уебсайтовете (2016/2102).





В резултат на пандемията бе подчертана спешната необходимост от деинституционализация. Стана ясно не само, че хората с увреждания са изложени на по-голям физически риск в тази конкретна пандемия, но и че тяхното психическо благосъстояние е изложено на по-голям риск, когато са в институционализирана среда, поради произтичащата от това изолация и липсата на социални контакти.

В член 19 от КПХУ се изисква деинституционализация и тя ще бъде вероятно включена в новата европейска стратегия за хората с увреждания. Влизането в сила на новия регламент за общоприложимите разпоредби и въвеждането на стратегията за хората с увреждания ще увеличат натиска за завършване на процеса на деинституционализация.

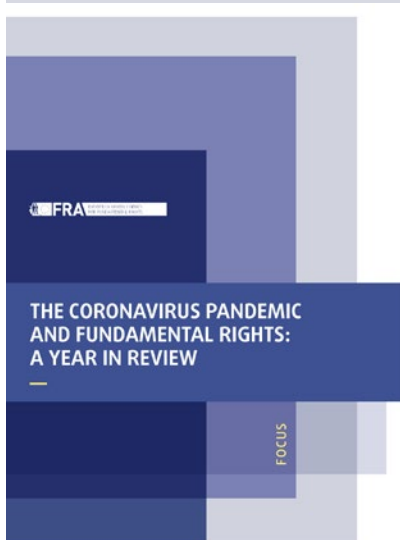


СТАНОВИЩЕ 10.3 НА FRA

В съответствие с член 19 от КПХУ и като част от новата европейска стратегия за хората с увреждания ЕС и държавите членки следва спешно да ускорят усилията си за осъществяване на деинституционализация, включително чрез целенасочено използване на средствата на ЕС, за да се гарантира, че хората с увреждания могат да живеят независимо и да бъдат включени в общността.



През 2020 г. отбелязахме както напредък, така и неуспехи по отношение на защитата на основните права. В *Доклада на FRA относно основните права (2021 г.)* се прави преглед на важните развития в ЕС от януари до декември 2020 г. и се представят становищата на FRA по тях. Като се отбелязват както постиженията, така и оставащите проблемни области, в него се дава представа за най-важните въпроси, формиращи обсъжданията на основните права в целия ЕС.



Акцентът в тазгодишния доклад е върху пандемията от коронавирус и нейното въздействие върху основните права. В останалите глави се обсъждат Хартата на основните права на ЕС; равенството и недискриминацията; расизмът, ксенофобията и свързаната с тях нетърпимост; интегрирането на ромите; убежището и миграцията; информационното общество; неприкосновеността на личния живот и защитата на данните; правата на детето; достъпът до правосъдие, както и развитията при прилагането на Конвенцията за правата на хората с увреждания.



ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ И ЗАЩИТА НА ВАШИТЕ ОСНОВНИ ПРАВА В ЕС

За пълния текст на Доклада на FRA относно основните права (2021 г.) вж.

<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-report-2021>

Вж. също свързаните с тази тема публикации на FRA:

- FRA (2021 г.), Доклад относно основните права (2021 г.) – становища на FRA, Люксембург, Служба за публикации, <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fundamental-rights-report-2021-fra-opinions> (достъпен на всичките 24 официални езика на ЕС)
- FRA (2021 г.), *The Coronavirus pandemic and fundamental rights: a year in review* („Пандемията от коронавирус и основните права: преглед на годината“), Люксембург, Служба за публикации, <https://fra.europa.eu/en/publication/2021/coronavirus-pandemic-focus> (достъпен на английски и френски език)

Предшните годишни доклади на FRA за предизвикателствата и постиженията в областта на основните права в Европейския съюз са достъпни на уебсайта на FRA (достъпни на английски, френски и немски език).

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ



FRA – АГЕНЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ОСНОВНИТЕ ПРАВА

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Виена – Австрия

Тел.: + 43 158030-0 – факс: + 43 158030-699

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights

 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

 twitter.com/EURightsAgency



Служба за публикации
на Европейския съюз